

**Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»**

Факультет гуманітарної та економічної освіти

Кафедра педагогіки вищої школи

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЛІДЕР В ОСВІТІ**

підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

(шифр і назва спеціальності)

**за освітньо-науковою програмою
«Освітні, педагогічні науки»**

мова навчання

українська

Розробники:

Коркішко О.Г. – доцент кафедри педагогіки вищої школи, кандидат педагогічних наук, доцент.

Рецензенти:

Саяпіна С.А., доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки вищої школи ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»;

Гаврілова Л.Г., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії і практики початкової освіти

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри педагогіки вищої школи

Протокол № 1 від «27» серпня 2021 р.

Завідувач кафедри Топольник Я.В.

(ПБ)

Погоджено групою забезпечення спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

Керівник групи забезпечення С.А.Саяпіна
(ПБ)

Затверджено та рекомендовано до впровадження
вченою радою
Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»

«30» серпня 2021 р.

протокол № 1

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	вибіркова	
Загальна кількість годин – 150	Рік підготовки:	
	1-й	1-й
	Семестр	
	2-й	2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: контактних – 3 самостійної роботи – 8	Лекції	
	14 год.	14 год.
	Практичні, семінарські	
	26 год.	26 год.
	Самостійна робота	
	110 год.	110 год.
Вид контролю: екзамен		

Метою вивчення навчальної дисципліни «Лідер в освіті» є: формування професійної компетентності майбутнього викладача вищої школи щодо виконання професійних функцій в межах нової управлінської парадигми – лідерства, лідерського світогляду на основі вивчення та засвоєння теоретичних положень сучасної лідерської парадигми та практичного досвіду світових і вітчизняних лідерів; поглиблення розуміння природи лідерства, надання знань про класичні та сучасні концепції лідерства, принципи, типи, інструменти, педагогічні технології лідерства тощо; озброєння вміннями та навичками професійної взаємодії та комунікації і забезпечення функціонування налагодженої роботи в команді для тривалого ділового партнерства в майбутній професійній діяльності; виявлення та розвиток лідерського потенціалу фахівця освітньої організації, здатного професійно та ефективно впроваджувати зміни та новації у діяльність закладу освіти; розвиток постійної потреби та прагнення до самовдосконалення.

2. Матриця результатів навчання, методів навчання, методів контролю з навчальної дисципліни «Лідер в освіті»

Результати навчання	Методи навчання	Методи контролю
<p>Здатність застосовувати softskills-навички в практичних ситуаціях.</p> <p>Демонструвати знання щодо сутності феномена лідерства в освітньому просторі, актуальних проблем і вимог до сучасного лідерства в освітній організації, принципів формування професійної команди, орієнтованої на результат, методів виявлення власного лідерського потенціалу.</p> <p>Здатність розробляти та аргументувати вибір форм, методів, технологій навчання та виховання особистості лідера з урахуванням сучасних викликів, освітніх стратегій та умінь застосовувати їх на практиці.</p> <p>Демонструвати лідерські навички та вміння працювати в команді, взаємодіяти з людьми, впливати на їх поведінку для вирішення професійних задач.</p> <p>Розуміти лідерську роль викладача, що має активну науково-професійну позицію, визначати особливості організації освітніх і наукових заходів, усвідомлювати значення професійних об'єднань.</p> <p>Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.</p> <p>Готовність застосовувати механізми управління взаємодією у педагогічному спілкуванні.</p> <p>Готовність застосовувати релевантні інструменти для розвитку інституційного лідерства в університеті.</p> <p>Здатність розвивати вміння щодо нарощування лідерського потенціалу в освітній організації з урахуванням власних ресурсів і обмежень.</p>	<p>Поєднання традиційних та інтерактивних методів навчання з використанням інноваційних технологій: словесні методи: лекція (проблемна, лекція з розгляду конкретних ситуацій, лекція-консультація, круглий стіл тощо), пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, бесіда, семінар, диспут, дискусія; наочні методи: спостереження, демонстрація; практичні методи: обробка довідкової інформації, тезування, рецензування, аналіз подій, самостійна робота (робота із друкованими та електронними інформаційними ресурсами, виконання завдань: конспектування, анотування, написання есе); відеометод: дистанційні, мультимедійні.</p>	<p>спостереження за навчальною діяльністю здобувачів, усне та письмове опитування, практична перевірка, рейтинговий контроль, взаємоконтроль (взаємооцінка), самоконтроль (рефлексія, самооцінка), оцінювання самостійної роботи (спецкурс «Лідерство й основи самореалізації особистості»), екзамен.</p>

3. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	зокрема				Усього	зокрема			
		л.	пр.	лаб.	с.р.		л.	пр.	лаб.	с.р.
Тема 1. Лідерство: сутність і особливості.	19	2	2		15	19	2	2		15
Тема 2. Рольові функції і типологічні характеристики лідерства.	21	2	4		15	21	2	4		15
Тема 3. Альтернативні класифікації стилів лідерства та їх використання.	21	2	4		15	21	2	4		15
Тема 4. Спілкування як основний інструмент лідера.	21	2	4		15	21	2	4		15
Тема 5. Сучасна технологія підготовки лідерів в освіті: поняття та особливості вищої професійної освіти.	26	2	4		20	26	2	4		20
Тема 6. Технологія створення команди на засадах лідерства.	21	2	4		15	21	2	4		15
Тема 7. Розвиток лідерського потенціалу керівника освітньої організації	21	2	4		15	21	2	4		15
Усього годин	150	14	26		110	150	14	26		110

4. Програма навчальної дисципліни

4.1. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		дфн	зфн
1	Лідерство: сутність і особливості.	2	2
2	Рольові функції і типологічні характеристики лідерства	2	2
3	Альтернативні класифікації стилів лідерства та їх використання	2	2
4	Спілкування як основний інструмент лідера	2	2
5	Сучасна технологія підготовки лідерів в освіті: поняття та особливості	2	2
6	Технологія створення команди на засадах лідерства.	2	2
7	Розвиток лідерського потенціалу керівника освітньої організації	2	2
	Разом	14	14

4.2. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		дфн	зфн
1	Концепція лідерства	2	2
2	Сутність та вимоги до сучасного лідерства	4	4
3	Стилі лідерства. Методи вивчення стилів лідерства	4	4
4	Спілкування як основа комунікативного лідерства	4	4
5	Успішне лідерство. Підготовка лідерів в освітньому середовищі ЗВО	4	4
6	Створення команди на засадах лідерства: умови та основні методи роботи.	4	4
7	Вимоги до сучасного лідерства в освітніх організаціях.	4	4
	Разом	26	26

4.3. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		дфн	зфн
1	Основи лідерства	15	15
2	Лідерство: сутність і особливості.	15	15
3	Взаємозалежність стилю лідерства в організації та її успішності	15	15
4	Комунікативна культура сучасного лідера.	15	15
5	Особливості підготовки лідерів в освітньому середовищі ЗВО	20	20
6	Роль лідера у командному підході в освітній організації.	15	15
7	Лідерство та ефективне управління	15	15
	Разом	110	110

5. Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти

За накопичувальною 100 – бальною шкалою	За національною шкалою	
	<i>для екзаменів, звітів з практики, курсових робіт</i>	<i>для заліків</i>
90 – 100 балів	відмінно	зараховано
89 – 75 балів	добре	
60 – 74 балів	задовільно	
26 – 59 балів	незадовільно	не зараховано
0 – 25 балів	неприйнятно	

6. Засоби діагностики результатів навчання

Діагностика результатів навчання включає диференційований та об'єктивний облік результатів освітньої діяльності здобувачів і включає наступні блоки:

- контроль засвоєння теоретичних знань (усне опитування, обговорення проблемних питань, розв'язання ситуаційних завдань, виконання аудиторних та позааудиторних робіт тощо на практичних заняттях);
- контроль самостійної роботи здобувачів (спецкурс «Лідерство й основи самореалізації особистості»);
- підсумковий контроль: семестровий екзамен.

Питання до екзамену

1. Природа лідерства. Дефініції лідерства.
2. Основні теорії лідерства.
3. Закони лідерства.
4. Підходи до вивчення лідерства
5. Функції лідерства. Загальноприйняті помилки у сприйнятті лідерства.
6. Лідерство та його класифікація.
7. Класифікація лідерських якостей.
8. Розбіжності між поняттями «лідер» і «керівник».
9. Стили лідерства за К. Левінім.
10. Резонансні та дисонансні стилі лідерства. Стили лідерства за Голманом, Бояцисом та Маккі.
11. Сутність директивного, батьківського, демократичного, еталонного, наставницького та авторитетного стилів лідерства.
12. Основний стиль лідерства.
13. Форми впливу та влади.
14. Ситуаційна модель прийняття рішень Врума-Йеттона-Яго.
15. Модель ситуаційного лідерства Фідлера.
16. Ситуативна модель «шляхи – цілі» Мітчела і Хауса.
17. Теорія життєвого циклу Херсі і Бланшара.
18. Роль лідера в управлінні організаційною культурою.
19. Роль лідера в управлінні комунікаціями.
20. Основні характеристики спілкування лідера
21. Бесіда як основна функціональна форма спілкування лідера.
22. Методика організації ефективної бесіди.
23. Фактори й орієнтири розвитку лідера. Зміст понять «розвиток» і «саморозвиток».
24. Основні фактори ефективного розвитку лідера.
25. Цілісність особистості як один з основних орієнтирів розвитку лідера.
26. Акмеологічні технології розвитку лідерських якостей і умінь.
27. Основні принципи розробки та використання акмеологічних технологій розвитку лідерів.
28. Застосування акмеологічних технологій у процесі розвитку лідерських якостей і умінь

29. Підготовка лідерів у освітньому середовищі ЗВО.
30. Аналіз пропозицій із розвитку лідерства на ринку освітніх послуг.
31. Командне лідерство в університеті: сутність і принципи
32. Критерії відмінності команди від звичайної групи.
33. Особливості командної діяльності
34. Етапи формування командного лідерства в університеті
35. Теорія формування команди за В.Tuckman
36. Етапи формування ефективної команди в університеті
37. Модель «Три кола командного лідерства» за J.Adaig.
38. Вимоги до сучасного лідерства в освітніх організаціях.
39. Розвиток лідерського потенціалу керівника освітньої організації
40. Асертивна поведінка як характеристика сучасного лідера
41. Нарощування лідерського потенціалу
42. Особистісний та професійний розвиток сучасного викладача-лідера
43. Діагностика командного лідерства в університеті

7. Рекомендована література

Основна

1. Калашнікова С. Розвиток лідерського потенціалу сучасного університету: основи та інструменти: Навчальний посібник. Київ: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. 44 с.
2. Комарова К.В., Коляда С.П. Лідерство: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Дніпро: 2017. 430 с.
3. Лекції з вибіркової навчальної дисципліни «Лідерство» підготовки фахівців ступеня вищої освіти «Магістр» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 073 «Менеджмент» / укл. С.П.Коляда. Дніпро: Університет митної справи та фінансів, 2018. 95 с.
4. Лідерство у діяльності керівника освітньої організації / О.І.Бондарчук, О.О.Нежинська: спецкурс для слухачів очно-дистанційної форми навчання в системі післядипломної педагогічної освіти. Київ, 2017. 36 с.
5. Нестуля О.О., Нестуля С.І., Кононець Н.В. Основи лідерства: електронний посібник для самостійної роботи студентів. Полтава: ПУЕТ, 2018. 241 с.
6. Нестуля С. І. Дидактичні засади формування лідерської компетентності майбутніх бакалаврів з менеджменту: монографія. Полтава: ПУЕТ, 2019. 799 с.
7. Прохор І. Формування командного лідерства в університеті: навчальний посібник. Київ: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. 40 с.
8. Романовський О.Г., Михайличенко В.Є., Грень Л.М. Педагогіка лідерства: монографія. Харків: НТУ «ХПІ», 2018. 450 с.
9. Теорія і практика формування лідера: навчальний посібник / О.Г.Романовський, Т.В.Гура, А.Є.Книш, В.В. Бондаренко. Харків, 2017. 100 с.

Допоміжна

1. Бех І. Сучасна освіта на шляху досконалості. *Рідна школа*. 2021. № 1/2. С. 32–37.
2. Вища освіта України: Теоретичний та науково-методичний часопис. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2017. № 2. Додаток 1: Університет і лідерство. 170 с.
3. Дем'яненко Н. Проектування інтегрованої технології ситуативного моделювання в педагогічній магістратурі. *Рідна школа*. 2021. № 1/2. С. 55–61.
4. Кузікова С.Б. Психологічні основи становлення суб'єкта саморозвитку в юнацькому віці: монографія. Суми: Видавництво СумДПУ, 2020. 324 с.
5. Лідери ХХІ століття. Формування особистості харизматичного лідера на основі гуманітарних технологій : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 26-27 вересня 2019 р. / заг. ред. О.Г.Романовський; Нац. акад. пед. наук України [та ін.]. Харків : НТУ «ХП», 2019. 251 с.
6. Нежинська О.О., Тименко В.М. Коучинг як технологія розвитку лідерства у сфері освіти. *Теоретичний та науково-методичний часопис «Вища освіта України»*, 2017, № 2 (додаток 1); Тематичний випуск «Університет і лідерство». Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2017. С. 65–68.
7. Нестуля С.І. Дидактичні аспекти формування лідерської компетентності майбутніх бакалаврів з менеджменту: емоційне лідерство. *Директор школи, ліцею, гімназії*. Вип. «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». № 6, Кн. 2, Том I (79). К.: Гнозис, 2018. С. 349–360.
8. Нестуля С.І. Концептуальні основи формування харизматичного лідера. *Імідж сучасного педагога*. 2018. № 5 (182). С. 14–20.
9. Нестуля С.І. Модель дидактичної системи формування лідерської компетентності майбутніх бакалаврів із менеджменту в освітньому середовищі університету. *Теорія і практика управління соціальними системами*. Харків: Нац. техн. ун-т «ХП». 2019. № 2. С.49–59.
10. Нестуля С.І. Мотиваційна підсистема дидактичної системи формування лідерської компетентності майбутніх бакалаврів із менеджменту. *Педагогічні науки: зб. наук. пр.* Херсон, 2019. Вип. № 86. С. 134–139.
11. Нестуля С.І. Поняття лідерської компетентності сучасного менеджера. *Витоки педагогічної майстерності: зб. наук. пр.* Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2018. Вип. 21. С. 133–137.
12. Нестуля С.І. Практика реалізації лідерського підходу до підготовки фахівців нового покоління в ПУЕТ. Засоби навчальної та науково-дослідної роботи : зб. наук. пр. Харківського нац. пед. ун-ту імені Г.С.Сковороди. Харків, 2017. Вип. 49. С. 154–167.
13. Розвиток лідерського потенціалу національної гуманітарно-технічної та управлінської еліти: монографія / За редакцією О.Г.Романовського та О.С.Пономарьова. Харків: ФОП Мезіна В.В., 2017. 292 с.
14. Соціально-психологічні основи ділового спілкування: навч. посібник / Є.І.Бородін, К.В.Комарова, Н.А.Липовська, Т.М.Тарасенко. Дніпро: ГРАНІ, 2019. 184 с.

8. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 р. схвалено Указом Президента України № 344/2013 від 25 черв. 2013 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>
2. Про вищу освіту: Закон України № 1556-VII від 1 лип. 2014 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
3. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: постанова Кабінету Міністрів України № 266 від 29 квіт. 2015 р. URL: <http://old.mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1421144886/1424935774/>
4. Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 року. URL: http://osvita.ua/doc/files/news/438/43883/HE_Reforms_Strategy_11_11_2014.pdf
5. Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років. URL: <http://old.mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1390288033/1414672797/>

9. Посилання на дистанційний курс

дистанційний курс „Лідер в світі ” (<http://ddpu.edu.ua:9090/moodle/>);